

OPERACYJNA I DOCHODZENIOWA PREWENCJA JAKO FORMA PRZECIWDZIAŁANIA PRZESTĘPSTWOM NA GRANICY PAŃSTWA

Oleksandra Hrynkiv

Państwowa Straż Graniczna Ukrainy, (Kijów, Ukraina)

e-mail: alexandra.pravo@gmail.com

https://orcid.org/0000-0003-1002-7955

Streszczenie. W niniejszym artykule naukowym, opartym na uogólnieniu poglądów naukowych, rozważa się operacyjną i dochodzeniową prewencję w systemie przeciwdziałania przestępstwom na granicy państwa z punktu widzenia tego, że operacyjna i dochodzeniowa prewencja jest jedną z form operacyjnie-służbowej działalności ogólnie, a w szczególności operacyjnie-dochodzeniowej działalności.

Ponadto podkreśla się, że operacyjna i dochodzeniowa profilaktyka w dzisiejszych warunkach jest nie tylko skutecznym środkiem przeciwdziałania przestępstwom, ale także obowiązkiem jednostek operacyjnych zgodnie z art. 7 część 1 ustawy Ukrainy „W sprawie działalności operacyjnej i dochodzeniowej”. Uzasadniona jest teza o skuteczności zapobiegania przestępczości, której zwykle łatwiej jest zapobiec niż wykryć i ukarać sprawcę. Należy zauważyć, że przeciwdziałanie przestępczości wynika z funkcji prawa karnego - głównych kierunków wpływu na relacje publiczne (public relations) i zachowanie osoby w celu regulacji, ochrony i obrony. Nacisk kładzie się na brak jednego wspólnego stanowiska naukowców na temat ogólnej koncepcji działalności, skierowanej na przeciwdziałanie przestępczości. Biorąc pod uwagę wyniki analizy ustawodawstwa krajowego, opinię naukowców, autor uważa za właściwe użycie terminu „prewencja” w orzecznictwie.

Autor uważa, że operacyjna i dochodzeniowa prewencja jest jednym z zadań działalności operacyjnie-śledczych jednostek Państwowej Straży Granicznej Ukrainy, określa i nakierowuje kierunki ich działalności itp.

Badacz formułuje własną definicję: „operacyjna i dochodzeniowa prewencja w systemie przeciwdziałania przestępstwom na granicy państwowej - to zestaw środków i metod taktycznych, mających na celu identyfikację przyczyn i warunków, które przyczyniają się do popełniania przestępstw na granicy państwowej Ukrainy, ich eliminacji, jak również zapobiegania poprzez przeprowadzenie operacyjnej i dochodzeniowej działalności i profilaktycznego wpływu na osób podatnych do popełniania przestępstw na granicy państwowej, w celu bezpośredniego osiągnięcia obniżenia poziomu przestępstw, uniknięcia wkroczeń kryminalnych i terminowej eliminacji czynników kryminogennych poprzez działania operacyjnie-dochodzeniowego prognozowania oraz profilaktyki przestępczości w ramach i zgodnie z prawem krajowym możliwości operacyjnych i dochodzeniowych”.

Słowa kluczowe: zapobieganie, prewencja, przeciwdziałanie, zapobieganie, Państwowa Straż Graniczna Ukrainy.

OPERATIVE AND SEARCH PREVENTION AS A FORM OF COUNTERING CRIMES AT THE STATE BORDER

Oleksandra Hrynkiv

Candidate of Law Science,

State Border Guard Service of Ukraine, (Kyiv, Ukraine)

e-mail: alexandra.pravo@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-1002-7955>

Abstract. In the scientific article, which based on generalizations of scientific views, considers operative and search prevention in the system of combating crimes at the state border from the standpoint that operative and search prevention is a form of operational and service activity in general and operative and search activity in particular.

In addition, it is emphasized that operative and search prevention in today's conditions is effective means of combating crime and also the duty of operational units in accordance with Part 1 of Article 7 of the Law of Ukraine «On operative and search activity». The thesis on the effectiveness of crime prevention, which is usually easier to prevent than to detect and punish the perpetrator, is substantiated. It is noted that the combating crime follows from the functions of criminal law - the main areas of influence on public relations and behavior of a person for the purpose of settlement, protection and defense. Attention is focused on the lack of a unified position of scientists on the general concept of activities aimed at combating crime. Taking into account the results of the analysis of national legislation, the opinion of scientists, the author considers it appropriate to use the term «prevention» in jurisprudence.

The author considers that operative and search prevention is one of the tasks of operative and search subdivisions of the State Border Guard Service of Ukraine, outlines and directs the directions of their activity, etc.

The researcher formulates her own definition: «Operative and search prevention in the system of combating crimes at the state border - is a set of measures and tactical methods aimed at identifying the causes and conditions that contribute to the commission of offenses at the state border of Ukraine, their elimination, as well as prevention by operative and search measures influence on persons prone to offenses at the state border, operational and investigative measures influence on persons prone to offenses at the state border, in order to directly achieve a reduction in the level of offenses, avoid criminal encroachments and timely elimination of criminogenic factors through operational and forecasting and crime prevention within and in accordance with the operative and search capabilities permitted by national law».

Keywords: prevention, counteraction, State Border Guard Service of Ukraine.

ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ПРЕВЕНЦІЯ ЯК ФОРМА ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ НА ДЕРЖАВНОМУ КОРДОНІ

Олександра Гриньків

кандидат юридичних наук,

Державна прикордонна служба України, (Київ, Україна)

e-mail: alexandra.pravo@gmail.com

https://orcid.org/0000-0003-1002-7955

Анотація. У науковій статті, на підставі узагальнень наукових поглядів, розглядається оперативно-розшукова превенція у системі протидії злочинам на державному кордоні з позиції, що оперативно-розшукова превенція є однією із форм оперативно-службової діяльності загалом та оперативно-розшукової діяльності зокрема.

Крім цього, акцентується, що оперативно-розшукова профілактика в умовах сьогодення є не лише результативним засобом протидії злочинам, а й обов'язком оперативних підрозділів відповідно до частини 1 статті 7 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність». Обґрунтовується теза щодо ефективності запобігання злочинам, які зазвичай легше попередити, ніж розкрити та покарати винного. Зауважується, що протидія злочинам впливає з функцій кримінального права – основних напрямів впливу на суспільні відносини та поведінку особи з метою урегулювання, охорони та захисту. Акцентується увага на відсутності єдиної позиції науковців щодо загального поняття діяльності, спрямованої на протидію злочинам. Враховуючи результати аналізу національного законодавства, думки вчених, авторка вважає доречним вживати в юриспруденції термін «превенція».

Авторка вважає, що оперативно-розшукова превенція є одним із завдань діяльності оперативно-розшукових підрозділів Державної прикордонної служби України, окреслює та спрямовує напрями їхньої діяльності тощо.

Дослідниця формулює власне визначення: «оперативно-розшукова превенція в системі протидії злочинам на державному кордоні – це сукупність заходів і тактичних методів, спрямованих на виявлення причин і умов, які сприяють вчиненню правопорушень на державному кордоні України, їх усунення, а також запобігання шляхом проведення оперативно-розшукових заходів та профілактичного впливу на осіб, схильних до правопорушень на державному кордоні, задля безпосереднього досягнення зниження рівня правопорушень, уникнення злочинних посягань та своєчасного усунення криміногенних факторів шляхом оперативно-розшукового прогнозування та профілактики злочинності у межах і у відповідності дозволених національним законодавством оперативно-розшукових можливостей».

Ключові слова: профілактика, превенція, протидія, запобігання, Державна прикордонна служба України.

Problem statement in general and its connection with important scientific or practical tasks. The purpose of the State Border Guard Service of Ukraine (hereinafter - the State Border Guard Service of Ukraine) is to ensure the effective implementation of state policy in the field of security of the state border of Ukraine (Annual Plan of Main Measures of the State Border Guard Service of Ukraine for 2020, 2020). counteraction (prevention and termination) of the offense. To this end, in our opinion, it is necessary to

analyze the issue of operational and preventive prevention, which in modern jurisprudence is actively discussed and is considered an effective way to combat crime. Society has always sought to prevent crime because it is easier to prevent than to expose and punish the perpetrator.

Analysis of recent research and publications. Scientists have developed and published a number of works on the fundamental theoretical and applied provisions of preventive activities of law enforcement agencies. This issue has been studied by both foreign and Ukrainian scientists: K.V. Antonov, O.M. Bandurka, B.I. Baranenko, Yu. D. Batan, S.M. Gusarov, E.O. Didorenko, O.F. Dolzhenkov, V.P. Zakharov, A.M. Kisly, A.M. Koryagina, I.B. Meditsky, D.J. Nikiforchuk, Yu. Yu. Orlov, V.D. Pcholkin, M.A. Pogoretsky, M.V. Stashchak, I.F. Haraberyush, V.V. Shendryk, O.O. Yukhno and others.

Forming the purpose of the article, setting tasks. Carrying out the analysis of criminological prevention as a form of counteraction to crimes, we aim to define the concepts and signs of operative-search prevention as a form of counteraction to crimes committed at the state border. From the defined purpose of the scientific article the tasks are: to generalize scientific understandings of prevention as a form of counteraction to crimes, to define concepts and signs of operative-search prevention as forms of counteraction to crimes, to formulate tasks of operative-search prevention as forms of counteraction to crimes in general and crimes committed at the state border in particular.

Presenting main material. Crime prevention is a type of counteraction to crime, which is carried out by authorized entities, the purpose of which is to directly achieve a reduction in crime, including in preventing the implementation of criminal intent, causing damage to the object of encroachment, as well as the occurrence of socially dangerous consequences (*Stashchak M.V., Shendryk V.V., 2017, p. 384*).

Entities authorized to take measures to prevent crime include: government agencies, NGOs, social groups, officials and citizens who purposefully develop and implement measures to prevent crime, in connection with which they have the rights, obligations ties and responsibility for the implementation of the tasks assigned to them (*Danshin I.M., Golina V.V., 2006, p. 93*).

It should be noted that the fight against crime in particular and crime in general follows from the functions of criminal law. Thus, the functions of criminal law are considered to be the main directions of its influence on public relations and behavior of a person for the purpose of settlement, protection and defense. The functions of criminal law are divided into legal and general social. In particular, the legal functions include: protective (protects public relations from socially dangerous acts), regulatory (consists in streamlining criminal relations, subjecting them to certain rules), preventive (the existence of criminal law to some extent deters a person from committing socially dangerous acts under threat of punishment and other coercive measures provided by the Criminal Code of Ukraine) (*Voznyuk A.A., 2016, pp. 13-14*).

Since precautionary measures are manifested in certain forms, in the prevention of crimes are important forms of activity of the subjects, which are aimed at identifying and neutralizing their determinants (*Koryagina A., 2016, p. 195*).

According to the dictionary, "prevent" - is to preve must be preceded in order to perform the function of criminal law to prevent crimes in the activities of operational and investigative units (hereinafter - RDP) of the State Tax Service of Ukraine.

The scientific literature, mostly in criminology, examines a large number of views on the use and relationship of preventive terms, in particular: "prevention", "prevention",

"prevention", "prevention", and sometimes "cessation", "prevention", "avoidance", "prevention", etc. Thus, Yu. D. Batan notes that such a diversity of views depends on the origin of concepts from different languages ("prevention" - from Latin, "prevention" - from Old Ukrainian, "warning" in this sense - from Russian, "prevention" - from Greek) (*Batan Y.D., 2016, p. 110*).

In our opinion, different terms in the legal literature used by researchers indicate the lack of a unified position of scholars on the general concept of activities aimed at combating crime.

Domestic and foreign scientists: B.I. Baranenko, B.T. Bezlepkin, A.V. Belousov, A.V. Bykov, V.I. Vasilinchuk, V.V. Gevko devoted their scientific works to separate aspects of operative-search prevention. , V.A. Glazkov, V.A. Dashko, E.A. Didorenko, E.A. Dolya, I.M. Doronin, S.S. Zenin, S. Yu. Ilchenko, Yu. P. Kobets, I. P. Kozyakov, V.A. Kolesnik, I.O. Krepakov, O.V. Kudryashov, M.I. Kurochka, E.D. Lukyanchikov, A.O. Lyash, V.T. Malyarenko, D.J. Nikiforchuk, V.I. Nindipova, M.M. Perepelytsia, M.V. Stashchak, V.V. Shendryk and others.

First of all, let's find out what is operational and investigative prevention (prevention). Thus, according to the Great Explanatory Dictionary of the modern Ukrainian language, prevention is defined in 2 meanings: 1) measures to prevent the emergence and spread of diseases, promote public health (med.); 2) a set of measures to prevent premature breakdowns and operation of machines, mechanisms, etc., prevent accidents, catastrophes, etc. (tech.) (*Busel V.T., 2007, p. 1177*).

Prevention is interpreted as prevention, prevention of crimes (*Busel V.T., 2007, p. 1104*).

Analyzing the interpretation of these concepts, it is logical that in jurisprudence it is more appropriate to use the word "prevention".

In theory and in practice, these concepts are sometimes combined, used at the level of synonyms, while noting specific actions.

Thus, scientists, according to the results of their research, consider "operational and preventive prevention (prevention)" as:

- regulated by departmental regulations, the activities of operational units, aimed at carrying out individual preventive measures against persons who can be expected to commit crimes (V.G. Samoilov) (*Samoilov V.G., 1982, p. 14*);

- the activities of state bodies and public organizations to implement a system of measures aimed at identifying, eliminating the causes of crimes and conditions that will contribute to their commission "(dictionary of terms from the ORD) (*Operational and investigative activities of internal affairs, 1988, p. 242*);

- activities aimed at identifying and eliminating the causes of crimes, the conditions that contribute to them, as well as identifying persons who allow deviations from the norms of behavior, in order to prevent them (II Basetsky) (*Goryainov K.K., Ovchinsky V.S., Sinilov G.K., Shumilov A.Yu., 2004, pp. 113–120*);

- activities that prevent the formation of the plan to commit crimes and (or) does not allow its implementation, even as a preparation or attempt to commit these crimes; detection of crimes is the activity of searching for and recording information about preparation for a crime, attempt to commit a crime, commission of a completed crime; cessation of crimes is the activity of preventing a crime that has already begun (in particular, preventing the preparation, assassination and completion of the crime) (*Gribov M.L., Chernyak A.M., 2018, p. 37*);

- the direction of activity (duty) of operational units, which aims to take certain methods and measures aimed at establishing and eliminating the causes and conditions, ie objective factors of reality that may affect the individual, contributing to the formation of a criminal attitude, as well as the identification of individual signs of a person's propensity to commit a crime in order to carry out preventive psychocorrection of consciousness (I.O. Krepakov) (*Krepakov I.O., 2017, p. 109*);

- organizational and tactical form of ORD, which is carried out in the process of operational and investigative forecasting and crime prevention through the use of operational legislation permitted by national law, etc. measures, means and forces (M.V. Stashchak and V.V. Shendryk) (*Stashchak M.V., Shendryk V.V., 2017, p. 385*);

- a set of operational and tactical actions aimed at preventing crime, cessation of criminal activity at the stage of preparation or even at the stage of criminal intent (V.I. Vasilinchuk) (*Vasilinchuk V.I., 2012, p. 89*);

- a set of measures carried out outside and methods of operational and investigative activities (hereinafter - ORD) (E.O. Didorenko and S.S. Ovchinsky) (*Didorenko E.A., Ovchinsky S.S., 1982, p. 13*);

- a set of special measures used to identify and eliminate objective and subjective causes and conditions that contribute to the commission of crimes, while dividing prevention into general and special (*Atmazhitov V.M., Apogonov O.N., Baranov V.V., 1990, pp. 386*);

- a system of operational control and preventive action against persons who intend to commit a crime or are preparing for a crime (I.P. Kozachenko) (*Kozachenko I.P., 1992, p. 4*);

- a system of reconnaissance and search activities carried out by operatives using mainly special forces, means and methods in order to identify and eliminate the causes of crimes, conditions that contribute to them, as well as persons preparing to commit a crime, taking measures against them, to prevent the escalation of preparatory actions into an attempt, and the attempt - into a completed crime (P.I. Ivanov) (*Ivanov P.I., 1993, p. 48*);

- a system of operational and investigative measures (hereinafter - ARI), aimed at additional verification of primary information about persons and facts of operational interest, elimination of conditions conducive to the commission of crimes, as well as the implementation of preventive influence on persons from whom reliable data may to expect the commission of criminal acts (*I.I. Basetsky and V.P. Shienok*) (*Basetsky I.I., Shienok V.P., 1994, p. 242*);

- system of ARI conducted by operational staff, aimed at: preliminary operational verification of primary information about persons and facts of operational interest; identifying and eliminating the causes and conditions that contribute to the commission of crimes; detection of signs of preparation of crimes; identification of persons involved in crimes and the implementation of preventive influence on them (*Khalimon S.I., Polovnikov V.V., Volynets P.P., 2018, p. 125*).

After analyzing these concepts, it becomes clear that some scientists define operational and preventive prevention as an activity (V.G. Samoilov, M.L. Gribov, A.M. Chernyak) or the direction of such activity (I.O. Krepakov), or even a set of operational and tactical actions (V.I. Vasilinchuk), others - as a certain system (or set) of measures (operational search, reconnaissance, operational control, etc.) (E.O. Didorenko, S.S. Ovchinsky, I.P. Kozachenko, P.I. Ivanov, I.I. Basetsky and V.P. Shienok). What the definitions have in common is that all authors see the essence of prevention in

identifying the conditions and causes that contribute to the commission of a crime, some scholars add to this the identification of persons from whom it is possible to expect a crime (*Stashchak M.V., Shendryk V.V., 2017, pp. 383*).

Scientists, distinguishing operational and investigative type of prevention, emphasize the following features:

- the use of operational and investigative forces, tools and methods, including explicit and implicit, to identify and eliminate the causes and conditions that contributed to the commission of crimes, as well as the impact on persons prone to offenses (E.I. Bordylovsky, I.P. Kozachenko, N.E. Filipenko, V.P. Shienok, O.M. Dzhuzha, V.V. Shendrik, M.V. Stashchak) (*Goryainov K.K., Ovchinsky V.S., Sinilov G.K., Shumilov A. Yu., 2004, pp. 242; Basetsky I.I., Shienok V.P. 1994, page 231; Kozachenko I.P., 1992, page 24; Filipenko N.E., 2005, page 78; Stashchak M.V., Shendrik V. V., 2017, pp. 384*);

- taking measures of prevention by subjects of ORD (Ya. Yu. Kondratiev, N.E. Filipenko, G.A. Avanesov) (*Dzhuzha O.M., Kondratiev Ya. Yu., Kulik O.G., Mikhailenko P.P. et al., 2002, pp. 43–46; Filipenko N.E., 2005, pp. 78–95; Avanesov G.A. 1980, pp. 331–372*);

- concealment of influence on objects (causes of crime, conditions that contribute to the commission of certain types of crimes, the offender and his behavior), as well as the implementation of preventive measures from obtaining secret information to combining operational and investigative capabilities to eliminate illegal behavior, illegal situation (situation), prevention of socially dangerous consequences (*S.S. Maligin, A.E. Chechotin*) (*Avanesov G.A., 1980, p. 202*);

- specificity of objects of individual operative-search prophylaxis, which are not any persons with criminogenic tendencies who allow violation of moral norms or rules of cohabitation, namely those persons who show intention to commit crimes or prepare for its commission and, as a rule, are on operational preventive records (Filipenko N.E., 2005, pp. 78-95).

Summarizing the above, we agree with the opinion of scientists that operational and preventive prevention (prevention) should be considered as an independent form of the result of operational and investigative process, which solves important tasks of combating (more precisely - countering) crime (*Goryainov K.K., Ovchinsky V.S., Sinilov G.K., Shumilov A. Yu., 2004, pp. 113–120*).

In addition, some scientists distinguish between general and individual prevention and provide their separate definitions. In particular, they define general prevention as an activity with extensive use of covert forces, means and methods in combination with public ones to identify, study, neutralize various negative factors and eliminate conditions conducive to the implementation of organizers and instigators of criminal intent. They understand individual prevention as a system of overt and covert measures taken against specific individuals in order to prevent them from having a negative impact on others (O.P. Krylov and V.A. Yakushin) (*Krylov O.P., Yakushin V. A., 1984, pp. 132*).

Researchers note that prevention should be carried out both before and after the impact of objective factors on the individual, ie external causes, conditions and circumstances that may push those prone to crime to form a criminal plan. That is why prevention should be aimed at eliminating the objective causes and conditions. Tasks for the prevention of a specific crime are not appropriate if the subjective factors of personality began to act, the idea of committing criminal acts was formed, etc. (*Krepakov I.O., 2017, p. 109*).

Given that operational and preventive prevention is a separate type of prevention, which aims to prevent crimes, its features are the use of covert surveillance methods. At the same time, V.P. Kushpit proposes to more actively practice the use of opportunities for operational and preventive prevention in the part of ARI that do not require their authorization. This approach will promote the development of a system of combating crime in the direction of strengthening the importance of operational and preventive prevention. In the conditions of democratization and humanization of public relations, the use of the capabilities of operational and investigative prevention as a component of combating crime will not lose its relevance (*Kushpit V.P., 2015, p. 331*).

As already mentioned, the State Tax Service of Ukraine has a duty to organize the prevention of criminal and administrative offenses, the counteraction of which by law is within the competence of the State Tax Service of Ukraine, as well as their detection and termination.

Detection of persons at the stage of committing an offense (in the absence of prior information about the preparation (implementation) of an illegal act) is possible only in cases where the signs that unmask these actions are revealed. Usually, this becomes possible also in the case of systematic, well-organized work on operational and investigative support of a particular section of the border, when operational information comes to the relevant officials continuously and allows them to clearly understand the situation.

The daily activities of operatives of the PRS of the State Tax Service of Ukraine are characterized by the search and recording of factual data on the illegal activities of individuals and groups.

Legally, this process is called operational documentation. Thus, operational documentation means the process of collecting, systematizing and recording with the help of ARI information on the actions of persons being inspected (developed), as well as prosecuted for illegal activities at the state border of Ukraine, its verification and evaluation to ensure possible use in management decisions in the operational and investigative activities of the PRU of the State Tax Service of Ukraine.

The materials obtained in the course of operational documentation can be used as: reasons and grounds for initiating a pre-trial investigation; evidence (facts) in criminal proceedings. In this case, the success of operational documentation is achieved in terms of timeliness, completeness and accuracy of the information received, planning, conspiracy and compliance with the law.

It should be noted that the characteristics of operational and preventive prevention will be incomplete without indicating its unconditional positive impact on the state of public order, public safety, ensuring the constitutional order of Ukraine. Unlike other forms of ORD, a significant part of operational and preventive crime prevention measures are carried out on a public basis and creates in society the effect of "presence" of law enforcement, increases citizens' sense of security and positively affects the level of trust in law enforcement (*Khalimon S.I., Polovnikov V.V., Volynets P.P., 2018, p. 125*).

During the implementation of operational and preventive measures, special tactics of obtaining and using operational and investigative information are used. In particular, and peculiar organizational forms. Implementation of operational and preventive prevention requires the involvement of knowledge in the field of criminology and pedagogy, the ability to predict the development of criminogenic situation and individual criminal behavior, etc. (*Goryainov K.K., Ovchinsky V.S., Sinilova G.K., Shumilov A.Yu., 2004, pp. 113–120*).

At the same time, V.I. Vasylynchuk characterizes the task of operational and investigative prevention of crimes as the direction of the ORD, which provides the principle of offensiveness (efficiency), focus on prejudice. The task of operational and investigative prevention of crimes is identified by the author as a priority for other tasks of the ORD, because in the case of its implementation there is no need to solve the other two - termination and disclosure (*Vasylinchuk V.I., 2012, p. 89*).

Ya. Yu. Kondratiev defines the essence of prevention as the elimination, neutralization of causes and conditions, circumstances and factors in relation to the probable offender (*Kondratiev Ya. Yu., 2004, p. 17*).

Having analyzed the works of scientists, it should be emphasized again that the scientific terminology of criminal law, criminology, criminal procedure, legal psychology, has long included the word "prevention". We have already given his interpretation above. Scholars claim that this word is borrowed, in particular its use precedes in English-speaking countries to denote preventive criminal activity (from the Latin "praeventio" - warning) (*Shendryk V.V., 2011, p. 602*). Translated from English, the word "prevent" means: 1) to prevent, warn; 2) to interfere, not to allow, to interfere (The newest English-Russian (Russian-English) dictionary, 2006, p. 476). Recently, the term under study has begun to penetrate into operational and investigative science, which is confirmed by the works of *D.I. Nikiforchuk, O.S. Tarasenko, T.V. Myronyuk, V.V. Shendryk* and other scientists. In addition, the analysis of national legislation shows that the term "prevention" in various interpretations is gradually entering the terminological circulation of the legislator, which is confirmed by the Laws of Ukraine (*Law of Ukraine "On Prevention of Corruption", 2014; Law of Ukraine "On National Police" , 2015*) and departmental regulations (On approval of the Instruction on the procedure for preventive detention in the area of anti-terrorist operation of persons involved in terrorist activities, and special pre-trial investigation in martial law, state of emergency or in the area of anti-terrorist operation, 2014), etc.

M.V. Stashchak, V.V. Shendryk under operational and search prevention understand the organizational and tactical form of operational and investigative activities, which is carried out in the process of operational and investigative forecasting and crime prevention through the use of operational legislation permitted by national legislation (measures, means and forces) (*Stashchak M.V., Shendryk V.V., 2017, p. 385*).

The positions of the vast majority of scientists boil down to the fact that operational and preventive prevention is the responsibility of operational units in accordance with Part 1 of Art. 7 of the Law of Ukraine "On operational and investigative activities", in particular: "operational units within their powers in accordance with the laws that constitute the legal basis of operational and investigative activities, are obliged to take the necessary operational and investigative measures to prevent, detect and stop crimes and exposing the causes and conditions that contribute to the commission of crimes, to carry out crime prevention" (*Law of Ukraine " On operational and investigative activities " , 1992*).

Given the above, we should probably listen to the opinion of scientists and the legislator and continue to use the term "prevention" instead of "prevention".

Thus, summarizing the above theoretical interpretations, we will try to formulate our own definition: "operational and preventive prevention in the system of combating crimes at the state border - is a set of measures and tactical methods aimed at identifying causes and conditions that contribute to offenses at the state border of Ukraine , their

elimination, as well as prevention by carrying out operative-search measures and preventive influence on persons prone to offenses at the state border, in order to directly achieve reduction of offenses, avoid criminal encroachments and timely elimination of criminogenic factors by operative-search forecasting and crime prevention in within the limits and in accordance with the operational search capabilities permitted by national legislation. "

Considering operational and investigative prevention in the system of combating crimes at the state border, we proceeded from the fact that it is one of the forms of operational and service activities in general and operational and investigative activities in particular, as this concept defines the main tasks and responsibilities and directs the directions of their activity, etc.

References:

1. Avanesov H. A. (1980). Kryminolohyya y sotsyal'naya profilaktyka. M.: Yzd-vo Akad. MVD SSSR, 1980. 526 c.
2. Atmazhytov V. M., Apohonov O. N., Baranov V. V. (1990). Operatyvno-rozysknaya deyatel'nost' OVD. Obshchaya chast', razdely I–VII: uchebnyk . y dr. M., 1990. 564 s.
3. Basetsky Y. Y., Shyenok V. P. (1994). Operatyvno-rozysknaya deyatel'nost' orhanov vnutrennykh del: uchebnyk. Mynsk: Akad. MVD Respublyky Belarus', 1994. 497 s.
4. Batan YU. D. (2016). Do pytannya pro preventyvnu terminolohiyu: kryminolohichnyy i zahal'noteoretychnyy pidkhody. Protydiya zlochynnosti: teoriya ta praktyka : materialy VII Vseukr. nauk.-prakt. konf., 19 zhovtnya 2016 r.. Hen. prokuratura Ukrayiny, Nats. akad. prokuratury Ukrayiny. Kyiv : Nats. akad. prokuratury Ukrayiny, 2016. S. 110 – 112.
5. Busel V. T. (2007). Velykyy tлумachnyy slovnyk suchasnoyi ukrayins'koyi movy. uklad. i holov. red. V. T. Busel. Kyiv: Irpin': VTF «Perun», 2007. 1736 s. : il.
6. Vasylynychuk V. I. (2012). Operatyvno-rozshukova profilaktyka yak forma operatyvno-rozshukovoyi diyal'nosti. Yurydychnyy chasopys Natsional'noyi akademiyi vnutrishnikh sprav. 2012. №2 (4). S. 89 – 98.
7. Voznyuk A. A. (2016). Kryminal'ne pravo Ukrayiny. Zahal'na chastyna : konspekt lektsiy. K. : Nats. akad. vnutr. sprav, «Osvita Ukrayiny», 2016. 236 s.
8. Horyaynov K. K. , Ovchynskyy V. S. , Synlyov H. K. , Shumylov A. YU. (2004). Operatyvno-rozysknaya deyatel'nost': Uchebnyk. 2-e yzd., dop. y pererab. M. : YNFRA-M, 2004. 848 s. URL: <http://www.bnti.ru/showart.asp?aid=989&lvl=05> (data zvernennya: 05.01.2020).
9. Hribov M. L., Chernyak A. M. (2018). Protydiya zlochynnosti operatyvnymy pidrozdilamy pravookhoronnykh orhaniv: ponyattya ta zmist. Naukovyy visnyk Natsional'noyi akademiyi vnutrishnikh sprav. 2018. № 4 (109). S. 37 – 51.
10. Dan'shyn Y. N., Holyna V. V. (2006). Kurs lektsiy po kryminolohyy : uchebnoe posobye. pod red. prof. Y. N. Dan'shyna (Obshchaya chast') y prof. V. V. Holyny (Osobennaya chast'). KH. : Odyssey, 2006. 280 s.
11. Dzhuzha O. M., Kondrat'yev YA. YU., Kulyk O. H., Mykhaylenko P. P. ta in., (2002). Kryminolohiya: [pidruchnyk]. O. M. Dzhuzha, YA. YU. Kondrat'yev, O. H. Kulyk, P. P. Mykhaylenko ta in.; za zah. red. K.: Yurinkom Inter, 2002. 558 s.
12. Dydorenko É. A., Ovchynskyy S. S. (1982). Operatyvno-profylaktycheskoe nablyudenyie. Kyev: MVD USSR, 1982. 96 s.
13. Zakon Ukrayiny «Pro zapobihannya koruptsiyi» (2014): vid 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> (data zvernennya: 08.01.2020).
14. Zakon Ukrayiny «Pro Natsional'nu politsiyu» (2015) vid 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (data zvernennya: 08.01.2020).
15. Zakon Ukrayiny «Pro operatyvno-rozshukovu diyal'nist'» (1992) vid 18.02.1992 № 2135-XII. URL: (data zvernennya: 08.01.2020).

16. Yvanov P. Y. (1993) Problemy sovershenstvovanyya operativno-rozysknoy profylaktyky. Prava cheloveka y problemy obespechenyya zakonnosti. N. Novhorod: Vyssh. shk. MVD RF, 1993. S. 45–49.
17. Kozachenko Y. P. (1992) Pravovye y orhanyzatsyonno-taktycheskiye osnovy operativno-rozysknoy profylaktyky prestuplenyy: avtoref. dys. ... d-ra yurid. nauk. M., 1992. 48 s.
18. Kondrat'yev YA. YU. (2004). Teoretychni, pravovi ta operativno-taktychni zasady zapobihannya zlochynam operativnymy pidrozdilamy kryminal'noyi militsiyi: monohrafiya. Kyiv: Nats. akad. vnutr. sprav Ukrainy, 2004. 444 s.
19. Koryahina A. (2016). Zapobihannya zlochynnosti yak riznovyd sotsial'no-profilaktychnoy diyal'nosti. Pidpryyemnytstvo, gospodarstvo i pravo. 2016. № 11. S. 191 – 196.
20. Kryepakov I. O. (2017). Shchodo vyznachennya definitsiyi «operativno-rozshukova profilaktyka». Suchasni tendentsiyi rozvytku kryminalistyky ta kryminal'noho protsesu. Kharkiv, 2017. S. 108-110.
21. Krylov O. P., Yakushyn V. A. (1984). O ponyatyy operativno-rozysknoy profylaktyky y nekotorykh sotsyal'no-psykholohycheskykh aspektakh vovlechenyya podrostkov v prestupnyuyu y ynyuyu antyobshchestvennyuyu deyatel'nost'. Sovershenstvovanye orhanyzatsyy y taktyky operativnoy raboty orhanov vnutrennykh del. Omsk: Omsk. vyssh. shk mylytsyy MVD SSSR, 1984. S. 132–133.
22. Kushpit V. P. (2015). Operativno-rozshukova profilaktyka u systemi protydiy zlochynam v Ukraini. Visnyk Natsional'noho universytetu «L'vivs'ka politekhnika». Seriya: Yurydychni nauky : zbirnyk naukovykh prats'. 2015. № 825. S. 327–331.
23. Noveyshyy anhlo-russkyy (russko-anhlyyskyy) slovar'. (2006). KH. : Promin', 2006. 960 s.
24. Operativno-rozysknaya deyatel'nost' orhanov vnutrennykh del. (1988) Termyny y opredelenyya: ucheb. posobye. Kyev: NYY RYO KVSH MVD SSSR, 1988. 312 s.
25. Pro zatverdzhennya Instruktsiyi pro poryadok preventyvnoho zatrymannya u rayoni provedennya antyterorystychnoy operatsiyi osib, prychetnykh do terorystychnoy diyal'nosti, ta osoblyvoho rezhymu dosudovoho rozsliduvannya v umovakh voyennoho, nadzvychaynoho stanu abo u rayoni provedennya antyterorystychnoy operatsiyi (2014) : nakaz MVS Ukrainy, Heneral'noyi prokuratury Ukrainy, Sluzhby bezpeky Ukrainy vid 26.08.2014 № 872/88/537. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1038-14> (data zvernennya: 08.01.2020).
26. Richnyy plan osnovnykh zakhodiv Administratsiyi Derzhavnoyi prykordonnoyi sluzhby Ukrainy na 2020 rik. URL: https://dpsu.gov.ua/upload/%D0%A0ichnij_plan_zahodiv_%D0%90ministracii_%D0%94erzhavnoi_prikordonnoi_slyzhbi_na_2020_rik.pdf (data zvernennya: 04.01.2020).
27. Samoylov V. H. (1982). Nekotorye aspekty operativno-rozysknoy deyatel'nosti kak protsesa poznannya. Voprosy sovershenstvovanyya operativnoy raboty orhanov vnutrennykh del. Omsk: Omsk. vyssh. shk. mylytsyy MVD SSSR, 1982. S. 14–15.
28. Stashchak M. V., Shendryk V. V. (2017). Teoretychni pidkhody do vyznachennya ponyattya «operativno-rozshukova preventsiya zlochynnosti pidrozdilamy kryminal'noyi politsiyi». Forum prava: elektron. nauk. fakhove vyd. 2017. № 5. S. 382–388. URL: <https://forumprava.pp.ua/2017-n-5.html> (data zvernennya: 04.01.2020).
29. Filipenko N. YE. (2005). Problemy pravoho rehulyuvannya diyal'nosti operativnykh pidrozdiliv orhaniv vnutrishnikh sprav Ukrainy . Forum prava. 2005. № 1. S. 78–95.
30. Khalymon S. I., Polovnikov V. V., Volynets' P. P (2018). Operativno-rozshukova profilaktyka u systemi protydiy zlochynam na derzhavnomu kordoni Ukrainy. Visnyk Pivdennoho rehional'noho tsentru Natsional'noyi akademiyi pravovykh nauk Ukrainy. № 17. 2018. S. 121 – 130.
31. Shendryk V. V. (2011). Zakordonnyy dosvid preventsiyi zlochyniv. Visnyk Zaporiz'koho yurydychnoho instytutu Dnipropetrovs'koho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav. 2011. № 4 (57). S. 601–608.

ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ПРЕВЕНЦІЯ ЯК ФОРМА ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ НА ДЕРЖАВНОМУ КОРДОНІ

Постановка проблеми в цілому та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Метою діяльності Державної прикордонної служби України (далі – ДПС України) є забезпечення ефективної реалізації державної політики у сфері безпеки державного кордону України (*Річний план основних заходів Адміністрації Державної прикордонної служби України на 2020 рік, 2020*), що, власне, й включає в себе питання протидії (попередження та припинення) правопорушенням. Задля цього, на нашу думку, варто проаналізувати питання оперативно-розшукової профілактики, яке у сучасній юриспруденції активно обговорюється і вважається ефективним способом боротьби зі злочинністю. Суспільство завжди прагнуло запобігати злочинам, оскільки легше попередити, ніж розкрити та покарати винного.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Науковцями опрацьовано та опубліковано низку робіт щодо фундаментальних теоретично-прикладних положень превентивної діяльності правоохоронних органів. Цю проблематику досліджували як зарубіжні, так і українські вчені: К. В. Антонов, О. М. Бандурка, Б. І. Бараненко, Ю. Д. Батан С. М. Гусаров, Е. О. Дідоренко, О. Ф. Долженков, В. П. Захаров, А. М. Кислий, А. М. Корягіна, І. Б. Медицький, Д. Й. Никифорчук, Ю. Ю. Орлов, В. Д. Пчолкін, М. А. Погорецький, М. В. Стацк, І. Ф. Хараберюш, В. В. Шендрик, О. О. Юхно та інші.

Формування мети статті, постановка завдань. Проводячи аналіз кримінологічної превенції як форми протидії злочинам, ставимо за мету визначити поняття та ознаки оперативно-розшукової превенції як форми протидії злочинам, що вчиняються на державному кордоні. З визначеної мети наукової статті завданнями є: узагальнити наукові розуміння превенції як форми протидії злочинам, визначити поняття та ознаки оперативно-розшукової превенції як форми протидії злочинам, сформулювати завдання оперативно-розшукової превенції як форми протидії злочинам загалом та злочинам, що вчиняються на державному кордоні зокрема.

Виклад основного матеріалу. Запобігання злочинам є видом протидії злочинності, що здійснюється уповноваженими на це суб'єктами, мета якого полягає у безпосередньому досягненні зниження рівня злочинності, в т.ч. у недопущенні реалізації злочинного умислу, заподіяння шкоди об'єкту посягання, а також настання суспільно небезпечних наслідків (*Стацк М. В., Шендрик В. В., 2017, с. 384*).

До суб'єктів, які уповноважені вживати заходів щодо запобігання злочинності, відносяться: державні органи, громадські організації, соціальні групи, посадові особи та громадяни, які цілеспрямовано здійснюють розроблення та реалізацію заходів із запобігання злочинності, у зв'язку з чим мають права, обов'язки та відповідальність за виконання покладених на них завдань (*Даньшин І.М., Голина В.В., 2006, с. 93*).

Варто зауважити, що протидія злочинам зокрема та злочинності в цілому впливає з функцій кримінального права. Так, функціями кримінального права вважають основні напрями його впливу на суспільні відносини та поведінку особи з метою урегулювання, охорони та захисту. Функції кримінального права поділяють на юридичні та загально-соціальні. Зокрема, до юридичних функцій

відносять: охоронну (обереігає суспільні відносини від суспільно небезпечних діянь), регулятивну (полягає в упорядкуванні кримінально-правових відносин, підпорядковуючи їх певним правилам), запобіжну (існування норм кримінального права у певній мірі стримує особу від учинення суспільно небезпечних діянь під загрозою покарання та інших заходів примусу, передбачених КК України) (Вознюк А. А., 2016, с. 13–14).

Оскільки запобіжні заходи проявляються в певних формах, то в запобіганні злочинам значення мають такі форми діяльності суб'єктів, які спрямовані на виявлення та нейтралізацію їх детермінантів (Корягіна А., 2016, с. 195).

За тлумачним словником, «запобігати» – це не допускати, заздалегідь відвертати що-небудь неприємне, небажане (Бусел В. Т., 2007, с. 414). Саме ці дії повинні передувати задля виконання функції кримінального права із запобігання злочинам в діяльності оперативно-розшукових підрозділів (далі – ОРП) ДПС України.

У науковій літературі, здебільшого у кримінологічній, досліджується велика кількість поглядів, стосовно вживання та співвідношення превентивних термінів, зокрема: «превенція», «запобігання», «попередження», «профілактика», а іноді й «припинення», «відвернення», «уникнення», «недопущення» тощо. Так, Ю. Д. Батан зауважує, що така різноманітність поглядів залежить від походження понять з різних мов («превенція» – з латинської, «запобігання» – зі староукраїнської, «попередження» в цьому значенні – з російської, «профілактика» – з грецької) (Батан Ю. Д., 2016, с. 110).

На нашу думку, різні терміни в юридичній літературі, що використовують дослідники, свідчать про відсутність єдиної позиції науковців щодо загального поняття діяльності, спрямованої на протидію злочинам.

Окремим аспектам оперативно-розшукової профілактики присвятили свої наукові праці вітчизняні і зарубіжні вчені: Б. І. Бараненко, Б. Т. Безлепкін, А. В. Белоусов, А. В. Биков, В. І. Василичук, В. В. Гевко, В. А. Глазков, В. А. Дашко, Є. О. Дідоренко, Є. А. Доля, І. М. Доронін, С. С. Зенін, С. Ю. Ільченко, Ю. П. Кобеєв, І. П. Козьяков, В. А. Колеснік, І. О. Крепаков, О. В. Кудряшов, М. І. Курочка, Є. Д. Лук'яничков, А. О. Ляш, В. Т. Маляренко, Д. Й. Никифорчук, В. І. Ніндипова, М. М. Перепелиця, М. В. Стацак, В. В. Шендрік та ін.

Перш за все, з'ясуємо, що таке оперативно-розшукова профілактика (превенція). Так, за Великим тлумачним словником сучасної української мови профілактика визначається у 2-х значеннях: 1) заходи, що запобігають виникненню й поширенню хвороб, сприяють охороні здоров'я населення (мед.); 2) сукупність заходів, що запобігають передчасним поломкам і спрацюванню машин, механізмів і т.ін., відвертають аварії, катастрофи тощо (тех.) (Бусел В. Т., 2007, с. 1177).

Превенція ж трактується, як запобігання, попередження злочинів (Бусел В. Т., 2007, с. 1104).

Аналізуючи тлумачення цих понять, цілком логічно, що у юриспруденції доречніше використовувати слово «превенція».

В теорії та на практиці подекуди об'єднують ці поняття, вживають їх на рівні синонімів, при цьому зазначаючи конкретні дії.

Так, науковці, за результатами своїх досліджень, розглядають «оперативно-розшукову профілактику (превенцію)» як:

– урегульовану відомчими нормативними актами діяльність оперативних підрозділів, спрямовану на проведення індивідуально-профілактичних заходів стосовно осіб, від яких можна очікувати вчинення злочинів (В. Г. Самойлов) (*Самойлов В. Г., 1982, с. 14*);

– діяльність державних органів і громадських організацій щодо реалізації системи заходів, спрямованих на виявлення, усунення причин злочинів і умов, які сприятимуть їх скоєнню» (словник термінів з ОРД) (*Оперативно-розыскная деятельность органов внутренних дел, 1988, с. 242*);

– діяльність, яка спрямована на виявлення й усунення причин злочинів, умов, що їм сприяють, а також виявлення осіб, які допускають відхилення від норм поведінки, з метою профілактичного впливу на них (І. І. Басецький) (*Горяинов К. К., Овчинский В. С., Синилов Г. К., Шумилов А. Ю., 2004, с. 113–120*);

– діяльність, що перешкоджає формуванню задуму вчинення злочинів та (або) не допускає його втілення навіть як готування або замах на вчинення цих злочинів; виявленням злочинів є діяльність з пошуку та фіксації інформації про готування до злочину, замах на злочин, учинення закінченого злочину; припиненням злочинів є діяльність з недопущення злочину, який уже розпочато (зокрема перешкоджання готуванню, замаху та доведенню злочину до кінця) (*Грибов М.Л., Черняк А.М., 2018, с. 37*);

– напрям діяльності (обов'язок) оперативних підрозділів, що має за мету вжиття певних методів та заходів, спрямованих на встановлення і усунення причин та умов, тобто об'єктивних факторів дійсності, що можуть вплинути на особистість, сприяючи формуванню у неї злочинної установки, а також виявлення індивідуальних ознак схильності особи до вчинення злочину з метою здійснення превентивної психокорекції свідомості (І. О. Крепаков) (*Крепаков І. О., 2017, с. 109*);

– організаційно-тактичну форму ОРД, яка здійснюється у процесі оперативно-розшукового прогнозування та профілактики злочинності за допомогою використання дозволених національним законодавством оперативно-розшукових можливостей, т.б. заходів, засобів та сил (М. В. Стацак та В. В. Шендрік) (*Стацак М. В., Шендрік В. В., 2017, с. 385*);

– комплекс оперативно-тактичних дій, спрямованих на недопущення злочину, припинення кримінальної діяльності на стадії підготовки або навіть на стадії злочинного задуму (В. І. Василичук) (*Василичук В. І., 2012, с. 89*);

– комплекс заходів, що здійснюється за межами і методами оперативно-розшукової діяльності (далі – ОРД) (Е. О. Дідоренко і С. С. Овчинський) (*Дидоренко Э. А., Овчинский С. С., 1982, с. 13*);

– сукупність спеціальних заходів, які застосовуються для виявлення та усунення об'єктивних та суб'єктивних причин та умов, що сприяють вчиненню злочинів, при цьому поділяючи профілактику на загальну та спеціальну (*Атмажитов В. М., Апогонов О. Н., Баранов В. В., 1990, с. 386*);

– систему оперативного контролю і профілактичного впливу щодо осіб, які мають намір вчинити злочин чи готуються до злочину (І. П. Козаченко) (*Козаченко И. П., 1992, с. 4*);

– систему розвідувально-пошукових заходів, які здійснюються працівниками оперативно-розшукових апаратів з використанням переважно

спеціальних сил, засобів і методів з метою виявлення і усунення причин злочинів, умов, що їм сприяють, а також осіб, які готуються вчинити злочин, вжиття до них заходів, щодо недопущення переростання підготовчих дій у замах, а замах – у завершений злочин (П. І. Іванов) (*Іванов П. І., 1993, с. 48*);

– систему оперативно-розшукових заходів (далі – ОРЗ), спрямованих на додаткову перевірку первинної інформації про осіб і факти, які становлять оперативний інтерес, усунення умов, що сприяють вчиненню злочинів, а також здійснення профілактичного впливу на осіб, від яких за достовірними даними можливо очікувати скоєння злочинних дій (І. І. Басецький та В. П. Шиєнок) (*Басецький І. І., Шиєнок В. П., 1994, с. 242*);

– систему ОРЗ, які проводяться оперативними працівниками, спрямованих на: попередню оперативну перевірку первинної інформації про осіб і факти, що представляють оперативний інтерес; виявлення й усунення причин і умов, які сприяють вчиненню злочинів; виявлення ознак підготовки злочинів; встановлення осіб, причетних до злочинів і здійснення на них профілактичного впливу (*Халимон С. І., Половніков В. В., Волинець П. П., 2018, с. 125*).

Проаналізувавши ці поняття, стає зрозуміло, що деякі науковці визначають оперативно-розшукову профілактику як діяльність (В. Г. Самойлов, М. Л. Грібов, А. М. Черняк) чи напрям такої діяльності (І. О. Крепаков), або ж навіть комплекс оперативно-тактичних дій (В. І. Василичук), інші – як певну систему (або комплекс) заходів (оперативно-розшукових, розвідувально-пошукових, оперативного контролю тощо) (Е. О. Дідоренко, С. С. Овчинський, І. П. Козаченко, П. І. Іванов, І. І. Басецький та В. П. Шиєнок). Спільним у дефініціях є те, що усі автори вбачають сутність профілактики у виявленні умов та причин, що сприяють скоєнню злочину, деякі вчені до зазначеного додають ще й виявлення осіб, від яких можливо очікувати вчинення злочину (*Стацак М. В., Шендрик В. В., 2017, с. 383*).

Вчені, виокремлюючи оперативно-розшуковий вид профілактики, акцентують увагу на таких ознаках:

– використання оперативно-розшукових сил, засобів і методів, в т.ч. гласних і негласних, щодо виявлення та усунення причин і умов, які сприяли вчиненню злочинів, а також впливу на осіб, схильних до правопорушень (Е. І. Бордиловський, І. П. Козаченко, Н. Є. Філіпенко, В. П. Шиєнок, О. М. Джужа, В. В. Шендрик, М. В. Стацак) (*Горяинов К. К., Овчинский В. С., Синилов Г. К., Шумилов А. Ю., 2004, с. 242; Басецький І. І., Шиєнок В. П. 1994, с. 231; Козаченко І. П., 1992, с. 24; Філіпенко Н. Є., 2005, с. 78; Стацак М. В., Шендрик В. В., 2017, с. 384*);

– вжиття заходів профілактики суб'єктами ОРД (Я. Ю. Кондратьєв, Н. Є. Філіпенко, Г. А. Аванесов) (*Джужа О. М., Кондратьєв Я. Ю., Кулик О. Г., Михайленко П. П. та ін., 2002, с. 43–46; Філіпенко Н. Є., 2005, с. 78–95; Аванесов Г. А. 1980, с. 331–372*);

– прихованість впливу на об'єкти (причини злочинності, умови, які сприяють учиненню окремих видів злочинів, правопорушник та його поведінка), а також реалізація профілактичних заходів від одержання негласної інформації до комбінування оперативно-розшукових можливостей щодо усунення протиправної поведінки, протиправної ситуації (обстановки), недопущення настання суспільно небезпечних наслідків (С. С. Малигін, А. Є. Чечьотін) (*Аванесов Г. А., 1980, с. 202*);

– специфічність об'єктів індивідуальної оперативно-розшукової профілактики, яким є не будь-які особи з криміногенними нахилами, які допускають порушення норм моралі чи правил співжиття, а саме ті особи, які виявляють намір вчинити злочини чи готуються до його вчинення і, зазвичай, перебувають на оперативних профілактичних обліках (Філіпенко Н. Є., 2005, с. 78–95).

Підсумовуючи зазначене вище, ми погоджуємось з думкою науковців, що оперативно-розшукову профілактику (превенцію) варто розглядати як самостійну форму результату оперативно-розшукового процесу, в межах якої вирішуються важливі завдання боротьби (точніше – протидії (прим.авт.)) злочинності (Горяинов К. К., Овчинский В. С., Синилов Г. К., Шумилов А. Ю., 2004, с. 113–120).

Крім цього, окремі вчені виокремлюють загальну і індивідуальну профілактику та наводять їх окремі визначення. Зокрема, загальну профілактику вони визначають як діяльність із широким використанням негласних сил, засобів і методів у поєднанні з гласними щодо виявлення, вивчення, нейтралізації різноманітних негативних факторів й усунення умов, що сприяють здійсненню організаторами і підбурювачами злочинних намірів. Індивідуальну профілактику вони розуміють як систему гласних і негласних заходів, що здійснюються стосовно конкретних осіб з метою недопущення з їх боку негативного впливу на інших осіб (О. П. Крилов та В. А. Якушин) (Крылов О. П., Якушин В. А., 1984, с. 132).

Науковці відзначають, що профілактика повинна здійснюватись як до, так і з моменту виникнення впливу об'єктивних факторів на особистість, тобто зовнішніх причин, умов та обставин, що можуть підштовхнути осіб, схильних до вчинення злочинів, на формування злочинного задуму. Саме тому, профілактика має бути спрямована на ліквідацію об'єктивних причин та умов. Завдання щодо профілактики конкретного злочину не є доцільними, якщо почали діяти суб'єктивні фактори особистості, сформувався задум на скоєння злочинних дій тощо (Крепачков І. О., 2017, с. 109).

Враховуючи, що оперативно-розшукова профілактика є окремим видом профілактики, яка має на меті недопущення вчинення злочинів, її особливостями є використання негласних методів спостереження. При цьому, В. П. Кушпін пропонує активніше практикувати використання можливостей оперативно-розшукової профілактики у частині ОРЗ, що не потребують їх санкціонування. Такий підхід сприятиме розвитку системи протидії злочинам у напрямку посилення значення оперативно-розшукової профілактики. В умовах демократизації та гуманізації суспільних відносин використання можливостей оперативної-розшукової профілактики як складової протидії злочинності не втрачатиме своєї актуальності (Кушнін В. П., 2015, с. 331).

Як вже зазначалося, на ДПС України покладається обов'язок щодо організації запобігання кримінальним та адміністративним правопорушенням, протидію яким законодавством віднесено до компетенції ДПС України, а також їх виявлення та припинення.

Виявлення осіб на етапі скоєння ними правопорушення (за відсутністю попередньої інформації про підготовку (здійснення) протиправного діяння) можливе лише у випадках, коли викрито ознаки, які демаскують ці дії. Зазвичай, таке стає можливим також у випадку наявності системної, добре організованої роботи з оперативно-розшукового забезпечення конкретної ділянки кордону, коли

оперативна інформація надходить до відповідних посадових осіб безперервно та дозволяє їм чітко уявляти обстановку, яка склалася.

Повсякденна діяльність оперативних працівників ОРП ДПС України характеризується пошуком та фіксацією фактичних даних про протиправну діяльність окремих осіб та груп.

Юридично цей процес називається оперативним документуванням. Так, під оперативним документуванням розуміється процес збору, систематизації та фіксації за допомогою ОРЗ інформації щодо дій осіб, які перевіряються (розробляються), а також притягнутих до відповідальності за протиправну діяльність на державному кордоні України, її перевірка та оцінка для забезпечення можливого використання у прийнятті управлінських рішень в оперативно-розшуковій діяльності ОРП ДПС України.

Отримані матеріали в ході оперативного документування можуть бути використані як: приводи і підстави для початку досудового розслідування; докази (фактичні дані) у кримінальному провадженні. При цьому, успіх оперативного документування досягається за умов своєчасності, повноти і достовірності отриманої інформації, плановості, конспірації та дотримання законності.

Відзначимо, характеристика оперативно-розшукової профілактики буде неповною без зазначення її безумовного позитивного впливу на стан громадського порядку, громадської безпеки, забезпечення конституційного устрою України. На відміну від інших форм ОРД значна частина заходів оперативно-розшукової профілактики злочинів здійснюються на гласній основі та створює в суспільстві ефект «присутності» правоохоронців, підвищує в громадян відчуття захищеності та позитивно впливає на рівень довіри до правоохоронних органів (*Халимон С. І., Половніков В. В., Волинець П. П., 2018, с. 125*).

Під час здійснення заходів оперативно-розшукової профілактики застосовується особлива тактика отримання і використання оперативно-розшукової інформації. Зокрема, і своєрідні організаційні форми. Здійснення оперативно-розшукової профілактики вимагає залучення знань з галузі кримінології та педагогіки, вміння прогнозувати розвиток криміногенної ситуації та індивідуальної злочинної поведінки тощо (*Горяинов К. К., Овчинский В. С., Синилова Г. К., Шумилов А. Ю., 2004, с. 113–120*).

При цьому, В. І. Василичук характеризує завдання оперативно-розшукової профілактики злочинів, як напрям ОРД, що забезпечує принцип наступальності (оперативності), спрямованості на упередження. Завдання оперативно-розшукової профілактики злочинів автор визначає пріоритетним щодо інших завдань ОРД, оскільки в разі його виконання немає потреби у вирішенні двох інших – припинення та розкриття (*Василичук В. І., 2012, с. 89*).

Я. Ю. Кондратьєв сутність профілактики визначає як усунення, нейтралізацію причин і умов, обставин та факторів стосовно ймовірного злочинця (*Кондратьєв Я. Ю., 2004, с. 17*).

Проаналізувавши праці вчених, варто знову наголосити на тому, що в наукову термінологію кримінального права, кримінології, кримінального процесу, юридичної психології, вже давно увійшло слово «превенція». Вище ми вже дали його тлумачення. Науковці стверджують, що це слово є запозиченим, зокрема його використання переує в англомовних країнах для позначення упереджувальної злочинної діяльності (від лат. «*praeventio*» – попереджую)

(Шендрик В. В., 2011, с. 602). У перекладі з англійської мови слово «prevent» означає: 1) запобігати, попереджати; 2) заважати, не допускати, перешкоджати (Новейший англо-русский (русско-английский) словарь, 2006, с. 476). Останнім часом досліджуваний термін почав проникати і в оперативно-розшукову науку, що підтверджується роботами Д. Й. Никифорчука, О. С. Тарасенка, Т. В. Миронюк, В. В. Шендрика та інших вчених. Крім цього, за результатом аналізу національного законодавства, вбачається, що термін «превенція» у різних інтерпретаціях поступово входить до термінологічного обігу законодавця, що підтверджується у положеннях Законів України (Закон України «Про запобігання корупції», 2014; Закон України «Про Національну поліцію», 2015) та відомчих нормативних актах (Про затвердження Інструкції про порядок превентивного затримання у районі проведення антитерористичної операції осіб, причетних до терористичної діяльності, та особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції, 2014) тощо.

М. В. Стацак, В. В. Шендрик під оперативно-розшуковою превенцією розуміють організаційно-тактичну форму оперативно-розшукової діяльності, яка здійснюється у процесі оперативно-розшукового прогнозування та профілактики злочинності за допомогою використання дозволених національним законодавством оперативно-розшукових можливостей (заходів, засобів та сил) (Стацак М. В., Шендрик В. В., 2017, с. 385).

Позиції переважної більшості вчених зводяться до того, що оперативно-розшукова профілактика є обов'язком оперативних підрозділів відповідно до ч. 1 ст. 7 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», зокрема: «оперативні підрозділи у межах своїх повноважень відповідно до законів, що становлять правову основу оперативно-розшукової діяльності, зобов'язані вживати необхідних оперативно-розшукових заходів щодо попередження, своєчасного виявлення і припинення злочинів та викриття причин і умов, які сприяють вчиненню злочинів, здійснювати профілактику правопорушень» (Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність», 1992).

Враховуючи викладене вище, мабуть і нам варто прислухатись до думки науковців та законодавця й надалі застосовувати термін «превенція» замість «профілактика».

Таким чином, підсумовуючи зазначені вище теоретичні інтерпретації, ми спробуємо сформулювати власне визначення: «оперативно-розшукова превенція в системі протидії злочинам на державному кордоні – це сукупність заходів і тактичних методів, спрямованих на виявлення причин і умов, які сприяють вчиненню правопорушень на державному кордоні України, їх усунення, а також запобігання шляхом проведення оперативно-розшукових заходів та профілактичного впливу на осіб, схильних до правопорушень на державному кордоні, задля безпосереднього досягнення зниження рівня правопорушень, уникнення злочинних посягань та своєчасного усунення криміногенних факторів шляхом оперативно-розшукового прогнозування та профілактики злочинності у межах і у відповідності дозволених національним законодавством оперативно-розшукових можливостей».

Розглядаючи оперативно-розшукову профілактику у системі протидії злочинам на державному кордоні ми виходили з того, що вона є однією із форм

оперативно-службової діяльності загалом та оперативно-розшукової діяльності зокрема, оскільки вказане поняття визначає основні завдання та обов'язки ОРП ДПС України, окреслює та спрямовує напрями їхньої діяльності тощо.

Список використаних джерел:

1. Аванесов Г. А. (1980). Криминология и социальная профилактика. М.: Изд-во Акад. МВД СССР, 1980. 526 с.
2. Аتماжитов В. М., Апогонов О. Н., Баранов В. В. (1990). Оперативно-розыскная деятельность ОВД. Общая часть, разделы I–VII: учебник. и др. М., 1990. 564 с.
3. Басецкий И. И., Шиенок В. П. (1994). Оперативно-розыскная деятельность органов внутренних дел: учебник. Минск: Акад. МВД Республики Беларусь, 1994. 497 с.
4. Батан Ю. Д. (2016). До питання про превентивну термінологію: криминологічний і загальнотеоретичний підходи. Протидія злочинності: теорія та практика : матеріали VII Всеукр. наук.-практ. конф., 19 жовтня 2016 р.. Ген. прокуратура України, Нац. акад. прокуратури України. Київ : Нац. акад. прокуратури України, 2016. С. 110 – 112.
5. Бусел В. Т. (2007). Великий тлумачний словник сучасної української мови. уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2007. 1736 с. : іл.
6. Василичук В. І. (2012). Оперативно-розшукова профілактика як форма оперативно-розшукової діяльності. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2012. №2 (4). С. 89 – 98.
7. Вознюк А. А. (2016). Кримінальне право України. Загальна частина : конспект лекцій. К. : Нац. акад. внутр. справ, «Освіта України», 2016. 236 с.
8. Горяинов К. К., Овчинский В. С., Сенилов Г. К., Шумилов А. Ю. (2004). Оперативно-розыскная деятельность: Учебник. 2-е изд., доп. и перераб. М. : ИНФРА-М, 2004. 848 с. URL: <http://www.bnti.ru/showart.asp?aid=989&lvl=05> (дата звернення: 05.01.2020).
9. Грібов М. Л., Черняк А. М. (2018). Протидія злочинності оперативними підрозділами правоохоронних органів: поняття та зміст. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 4 (109). С. 37 – 51.
10. Даньшин И. Н., Голина В. В. (2006). Курс лекций по криминологии : учебное пособие. под ред. проф. И. Н. Даньшина (Общая часть) и проф. В. В. Голины (Особенная часть). Х. : Одиссей, 2006. 280 с.
11. Джужа О. М., Кондратьев Я. Ю., Кулик О. Г., Михайленко П. П. та ін., (2002). Криминологія: [підручник]. О. М. Джужа, Я. Ю. Кондратьєв, О. Г. Кулик, П. П. Михайленко та ін.; за заг. ред. К.: Юрінком Інтер, 2002. 558 с.
12. Дидоренко Э. А., Овчинский С. С. (1982). Оперативно-профилактическое наблюдение. Киев: МВД УССР, 1982. 96 с.
13. Закон України «Про запобігання корупції» (2014): від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> (дата звернення: 08.01.2020).
14. Закон України «Про Національну поліцію» (2015) від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 08.01.2020).
15. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» (1992) від 18.02.1992 № 2135-XII. URL: (дата звернення: 08.01.2020).
16. Иванов П. И. (1993) Проблемы совершенствования оперативно-розыскной профилактики. *Права человека и проблемы обеспечения законности*. Н. Новгород: Высш. шк. МВД РФ, 1993. С. 45–49.
17. Козаченко И. П. (1992) Правовые и организационно-тактические основы оперативно-розыскной профилактики преступлений: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. М., 1992. 48 с.
18. Кондратьев Я. Ю. (2004). Теоретичні, правові та оперативно-тактичні засади запобігання злочинам оперативними підрозділами кримінальної міліції: монографія. Київ: Нац. акад. внутр. справ України, 2004. 444 с.

19. Корягіна А. (2016). Запобігання злочинності як різновид соціально-профілактичної діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 11. С. 191 – 196.
20. Крепаков І. О. (2017). Щодо визначення дефініції «оперативно-розшукова профілактика». *Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу*. Харків, 2017. С. 108-110.
21. Крылов О. П., Якушин В. А. (1984). О понятии оперативно-розыскной профилактики и некоторых социально-психологических аспектах вовлечения подростков в преступную и иную антиобщественную деятельность. Совершенствование организации и тактики оперативной работы органов внутренних дел. Омск: Омск. высш. шк милиции МВД СССР, 1984. С. 132–133.
22. Кушніт В. П. (2015). Оперативно-розшукова профілактика у системі протидії злочинам в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки : збірник наукових праць. 2015. № 825. С. 327–331.
23. Новейший англо-русский (русско-английский) словарь. (2006). Х. : Промінь, 2006. 960 с.
24. Оперативно-розыскная деятельность органов внутренних дел. (1988) Термины и определения: учеб. пособие. Киев: НИИ РИО КВШ МВД СССР, 1988. 312 с.
25. Про затвердження Інструкції про порядок превентивного затримання у районі проведення антитерористичної операції осіб, причетних до терористичної діяльності, та особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції (2014) : наказ МВС України, Генеральної прокуратури України, Служби безпеки України від 26.08.2014 № 872/88/537. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1038-14> (дата звернення: 08.01.2020).
26. Річний план основних заходів Адміністрації Державної прикордонної служби України на 2020 рік. URL: https://dpsu.gov.ua/upload/%D0%A0ichnij_plan_zahodiv_%D0%90administracii_%D0%94erzhavnoi_prikordonnoi_slyzhbi_na_2020_rik.pdf (дата звернення: 04.01.2020).
27. Самойлов В. Г. (1982). Некоторые аспекты оперативно-розыскной деятельности как процесса познания. *Вопросы совершенствования оперативной работы органов внутренних дел*. Омск: Омск. высш. шк. милиции МВД СССР, 1982. С. 14–15.
28. Стацак М. В., Шендрік В. В. (2017). Теоретичні підходи до визначення поняття «оперативно-розшукова превенція злочинності підрозділами кримінальної поліції». *Форум права*: електрон. наук. фахове вид. 2017. № 5. С. 382–388. URL: <https://forumprava.pp.ua/2017-n-5.html> (дата звернення: 04.01.2020).
29. Філіпенко Н. Є. (2005). Проблеми правого регулювання діяльності оперативних підрозділів органів внутрішніх справ України . *Форум права*. 2005. № 1. С. 78–95.
30. Халимон С. І., Половніков В. В., Волинець П. П (2018). Оперативно-розшукова профілактика у системі протидії злочинам на державному кордоні України. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. № 17. 2018. С. 121 – 130.
31. Шендрік В. В. (2011). Закордонний досвід превенції злочинів. *Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2011. № 4 (57). С. 601–608.